

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ *iqtisad elmləri doktoru,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü*

Şahin SADIQOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Ədalət MURADOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Vahid NOVRUZOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Nazim İMANOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Süleyman QASIMOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Səlim MÜSLÜMOV *iqtisad elmləri doktoru, professor*

Tahir BUDAQOV *tibb üzrə fəlsəfə doktoru*

Azər ƏMİRASLANOV *iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru*

Mehman TAĞIYEV *iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru*

Saleh MÖVLAMOV *iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru*

Alxan MANSUROV *məsul katib*

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları**

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Bibliografiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

CONTENT

səh.

ECONOMIC-STATISTICAL RESEARCHES

Avaz Alakbarov, Orkhan Baghirov, Elnara Ahmadova

A look at the ongoing reforms towards economic diversification..... 4

Zarifa Huseynova

National Sustainable Economic Development model is the logical result of Heydar Aliyev's economic strategy..... 9

Rasim Safarov, Arzu Taghiyeva

Assessment of the current economic and social development trends in Azerbaijan from the standpoint of sustainable development..... 16

Elman Gasimzade, Nigar Huseynli

The level and dynamics of prices in the background of the development of the Azerbaijan economy..... 28

Saleh Movlamov, Nazila Aghayeva

The organization of statistical research of milk production..... 35

Nazakat Mammadova

Statistical aspects of international inbound tourism in Azerbaijan..... 46

Khagani Majidov

National security, economic security and food security chains..... 57

METODOLOGY

Yadulla Hasanli, Gunay Rahimli

Construction and application of Social Accounting Matrix..... 66

Zarifa Naghiyeva, Fuzuli Saleh oglu

Statistical modeling of import and export..... 76

Samir Aghayev

An alternative approach to money and capital concepts: the potential capital approach to money and the fair allocation of financial resources..... 84

THE INDICATORS CONCERNING SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY ON JANUARY-SEPTEMBER OF 2017 OUTCOMES

Macroeconomic indicators..... 91

Gross Domestic Product manufacturing..... 93

Fixed capital allocations for the financial sources..... 93

The value of fixed capital allocations for the fields of economy..... 94

Harvesting of plant-growing products for all categories of economy..... 95

Structure of the retail trade circulation according to the products..... 95

Credit investment to the economy..... 96

Revenues of the state budget..... 96

Expenses of the state budget..... 97

Freight turnover in the transport sector, million ton-km..... 97

Passenger turnover in the transport sector, million passengers-km..... 98

Foreign trade indicators of Azerbaijan with the partner countries..... 98

All important types of exported products..... 99

All important types of imported products..... 100

FROM THE PAGES OF STATISTICS HISTORY OF AZERBAIJAN

Suleymanov Samad Salman oglu (110th anniversary of his birth)..... 101

The title-alphabetical list of articles published in "Statistics News" in 2018..... 104

**İQTİSADİYYATIN DİVERSİFİKASIYASI İSTİQAMƏTİNDƏ HƏYATA KEÇİRİLMİŞ
İSLAHATLARA BAXIŞ**

Əvəz Ələkbərov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
“Maliyyə və maliyyə institutları” kafedrasının müdiri, i.e.d., professor
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: aaalekperov@icloud.com

Orxan Bağirov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
“Maliyyə və maliyyə institutları” kafedrasının dissertantı
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: b.orxan07@gmail.com

Elnarə Əhmədova

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
“Maliyyə və maliyyə institutları” kafedrasının dissertantı
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: elnare17@rambler.ru

Açar sözlər: “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası, “Strateji Yol Xəritələri”, “İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi”, “Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu”, diversifikasiya, milli iqtisadiyyat.

Ключевые слова: Концепция Развития «Азербайджан 2020: взгляд в будущее», «Стратегические Дорожные Карты», «Центр анализа экономических реформ и коммуникаций», «Фонд поощрения экспорта и инвестиций в Азербайджане», диверсификация, национальная экономика.

Keywords: Development Concept “Azerbaijan 2020: Look into the Future”, “Strategic Road Maps”, “Center for Analysis of Economic Reforms and Communication”, “Export and Investment Promotion Fund in Azerbaijan”, diversification, national economy.

Avaz Alakbarov, Orkhan Baghirov, Elnara Ahmadova

**A look at the ongoing reforms towards economic
diversification**

Summary

The article is about the measures that have been taken to diversify of the economy in Azerbaijan. Firstly, the Development Concept “Azerbaijan 2020: Look into the Future” was reviewed and the significance of the directions which defined in this concept in terms of diversification of economy was determined. Afterwards, "Strategic Road Maps" were reviewed and the potential of identified targets and priorities for increasing diversification was analyzed. In the end, the importance of state organizations created within the framework of new economic policy in recent years has been emphasized.

Ədəbiyyat

1. M.Hvidt. Economic diversification in GCC countries: past record and future trends. London School of Economics and Political Science. London. UK, 2013.
2. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 2012-ci il 29 dekabr.

3. “Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 2016-cı il 6 dekabr.
4. İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi. <http://iqtisadiislahat.org/pages/profil-1>. 02.10.2018.
5. Azərbaycan İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu. <http://azpromo.az/about-us/azpromo>. 02.10.2018.

MİLLİ DAYANIQLI İQTİSADI İNKİŞAF MODELİ HEYDƏR ƏLİYEVİN İQTİSADI STRATEGİYASININ MƏNTİQİ NƏTİCƏSİDİR

Zərifə Hüseynova

Azərbaycan Dillər Universiteti

Fəlsəfə və ictimai elmlər kafedrasının dosenti, i.ü.f.d.

AZ 1014, Bakı şəhəri, Rəşid Behbudov küçəsi 134

e-poçt: zarifa37@mail.ru

Açar sözlər: dayanıqlı inkişaf, iqtisadi strategiya, minilliyin inkişaf məqsədləri, dayanıqlı inkişaf məqsədləri, layiqli əmək.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экономическая стратегия, цели развития тысячелетия, цели устойчивого развития, достойный труд.

Keywords: sustainable development, economic strategy, millennium development goals, sustainable development goals, decent work.

Zarifa Huseynova

National Sustainable Economic Development model is the logical result of Heydar Aliyev's economic strategy

Summary

The article was about the importance of the “Contract of the Century” signed on the basis of nationwide leader Heydar Aliyev with all the capabilities, knowledge, will and strategy of economic development, adopted laws and state programs. As a result of their implementation, identification of the priority areas for ensuring macroeconomic stability in the country, commitment of the Human Development Index based on efficient use of human potential to the liberal economy, creation of the dynamic and sustainable development model of the national economy was analyzed. Moreover, the achievements of the country as a result of implementation of Heydar Aliyev's strategy have been shown.

It was noted that Azerbaijan, which joined the United Nations Sustainable Development Goals, is one of the countries that succeeded in achieving these goals in accordance with the Sustainable Development Goals of national development problems and implementing active policies.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanın sosial dövlət modeli. www.sia.az
2. Səfərov Səttar. Müstəqillik və iqtisadiyyat. Bakı-2001.
3. Azərbaycan Respublikasında İnsan İnkişafı haqqında hesabat-2003. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramının Azərbaycandakı Nümayəndəliyi. 2004.
4. Yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı. Bakı-2005.
5. Müstəqillik əbədidir, dönməzdir və sarsılmazdır. www.sia.az/17.10.2003.
6. İlham Əliyev. Dövlət quruculuğunun əsas istiqamətləri. www.azleadersays.az/az
7. BMT-nin 2030 Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri. www.ubpo.az/print.php?lang=1&content=1687
8. Əsas Makroiqtisadi göstəricilər. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı. www.cbar.az/assets/3566/1.1.pdf.
9. İlham Əliyev. Bu gün Azərbaycan dünya xəritəsində bir uğur nümunəsidir. <http://xalqgazeti.com/az/news/3912>
10. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin saytı: www.stat.gov.az

AZƏRBAYCANDA MÖVCUD İQTİSADI VƏ SOSIAL İNKİŞAF MEYİLLƏRİNİN ƏTRAF MÜHİTƏ TƏSİRLƏRİNİN DAYANIQLI İNKİŞAF BAXIMINDAN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Rasim Səfərov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Dayanıqlı inkişaf statistikasına şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: rsafarov@azstat.org*

Arzu Tağıyeva

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Dayanıqlı inkişaf statistikasına şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: arzut@azstat.org*

Açar sözlər: dayanıqlı inkişaf, Kuznets əyrisi, adambaşına düşən ÜDM, əhali, çirkləndirici maddələr, STIRPAT, ekonometrik model, elastiklik əmsali, proqnoz.

Ключевые слова: устойчивое развитие, кривая Кузнецца, ВВП на душу населения, население, загрязнители, STIRPAT, эконометрическая модель, коэффициент эластичности, прогноз.

Keywords: sustainable development, Kuznets curve, GDP per capita, population, pollutants, STIRPAT, econometric model, elasticity coefficient, forecast.

Rasim Safarov, Arzu Taghiyeva

Assessment of the current economic and social development trends in Azerbaijan from the standpoint of sustainable development

Summary

Environmental impacts of economic and social development trends in our country have been assessed from the viewpoint of sustainable development in order to provide adequate response to environmental problems in the national context.

For this purpose, using the STIRPAT model, through the SPSS Application Package based on data from 2008-2017, the model that depicts the dependence of the quantity of pollutants emitted into the atmosphere from motor transport on the population and GDP per capita, is developed, as well as the forecast for the quantity of pollutants emitted in to the atmosphere from motor transport for the next two years is calculated.

Ədəbiyyat

1. <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf>.
2. <https://undocs.org/ru/A/RES/70/1>
3. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı. İnsan inkişafı tədris vəsaiti. Bakı-2014.
4. Q.Ş.Məmmədov, M.Y.Xəlilov. "Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi". "Elm" nəşriyyatı. Bakı-2005.
5. The Sustainable Development Goals Report. 2017 United Nations New York.
6. P.E.Waggoner, J.H.Ausubel. A framework for sustainability science: a renovated IPAT identity, Proceedings of the National Academy of Sciences 99 (12), 7860-7865, 2002.
7. Grossman, Gene and Alan Krueger. Economic Growth and the Environment, Quarterly Journal of Economics 110:353-77, 1995.
8. Jeffrey M.Wooldridge. Introductory Econometrics: A Modern Approach, 2e. USA-2003.
9. Azərbaycan Respublikasında ekoloji cəhətdən dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Proqram. <http://www.e-qanun.az/framework/1975>
10. Richard York, Eugene A. Rosa, Thomas Dietz. Methods STIRPAT, IPAT and ImPACT: analytic tools for unpacking the driving forces of environmental impacts. Ecological Economics 46 (2003) 351_365
11. Kuznets S.Economic growth and income inequality. Am Econ Rev 1955;45:1-28
12. "Atmosfer havasının mühafizəsinə dair" 2-TG (hava) №-li rəsmi statistika hesabatı forması və onun doldurulmasına dair göstəriş. Dövlət Statistika Komitəsi. 13 may 2013-cü il.
13. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin saytı: www.stat.gov.az.

AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATININ İNKİŞAFI FONUNDA QİYMƏTLƏRİN SƏVİYYƏSİ VƏ DİNAMİKASI

Elman Qasımzadə

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Qiymət statistikasına şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: elmang@azstat.org*

Nigar Hüseynli

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Qiymət statistikasına şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: nigarh@azstat.org*

Açar sözlər: iqtisadi artım, ÜDM, inflyasiya, deflyasiya, istehlak qiymətləri indeksi, devalvasiya, tələb, təklif, işsizlik, məhsuldar məşğulluq, pul emissiyası, dövlət büdcəsinin gəlirləri, dövlət büdcəsinin xərcləri.

Ключевые слова: экономический рост, ВВП, инфляция, дефляция, индекс потребительских цен, девальвация, спрос, предложение, безработица, производственная занятость, денежная эмиссия, доходы государственного бюджета, расходы государственного бюджета.

Keywords: economic growth, GDP, inflation, deflation, consumer price index, devaluation, demand, supply, unemployment, productive employment, money emission, state budget revenues, state budget expenditures.

Elman Gasimzade, Nigar Huseynli

The level and dynamics of prices in the background of the development of the Azerbaijan economy

Summary

This article mentioned reasons for uprising of inflation, changes in the general level of prices in the background of development of the Azerbaijan economy. The impact on the economy and living standards of the population were studied. It was shown that, proper monetary and credit policy and inflation at a reasonable level are essential for sustainable economic development. Therefore, the use of financial monitoring, covering the control of loans and interest rates, as well as the support of national banks, helped strengthen financial discipline.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycanda qiymətlər” statistik məcmuə. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı-2018.
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin saytı: www.stat.gov.az
3. T.S.Vəliyev. İqtisadi nəzəriyyə. Bakı-1999.
4. Qriqori Menkyu. Ekonomiksin əsasları. 2007.
5. Elçin Süleymanov, Ayaz Zeynalov. “Qlobal maliyyə böhranının Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri”. (SSRN Electronic Journal), 2009.
6. “Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 2016-cı il 6 dekabr.
7. https://az.wikipedia.org/wiki/%C4%B0qtisadi_art%C4%B1m

SÜD İSTEHSALININ STATİSTİK TƏDQIQATININ TƏŞKİLİ MƏSƏLƏLƏRİ

Saleh Mövlamov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Elmi araşdırmalar və statistik tədqiqat şöbəsinin aparıcı iqtisadçısı, i.ü.f.d.
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: movlamov@azstat.org*

Nazilə Ağayeva

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Məlumatların toplanması texnologiyaları və statistik modelləşdirmə şöbəsinin müdir müavini
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: 05nazile@mail.ru*

Açar sözlər: süd istehsalının statistikas, seçmə statistik müşahidə, seçmə əlaməti, təsviri statistika, müşahidənin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi, seçmə xətası.

Ключевые слова: статистика производства молока, выборочное статистическое наблюдение, признак выборки, описательная статистика, оценка качества наблюдения, ошибка выборки.

Keywords: statistics of milk production, sample statistical observation, sampling characteristic, descriptive statistics, observation quality assessment, sampling error.

Saleh Movlamov, Nazila Aghayeva

The organization of statistical research of milk production

Summary

The article presents methodological and technological issues of organizing a statistical research of milk production in households. A grouping of households with local cow breeds, a statistical analysis of the research data and a technology for calculating the results of the groups using agriculture census data were presented. For calculation the error of the results obtained, the mathematical and statistical characteristics of the research data were calculated using the MS Office (Excel, Access).

Ədəbiyyat

1. 2015-ci il kənd təsərrüfatı siyahıyaalınması. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı-2016.
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. İqtisadiyyatın ayrı-ayrı bölmələrində seçmə müayinələrin aparılması və subregistrlərin yaradılmasına dair metodiki tövsiyələr (ikinci hissə). Bakı-2001.
3. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Seçmə müayinələrin aparılmasına dair metodiki tövsiyələr. Bakı-2000.
4. Методологические положения по статистике. Вып.3/М 54 Госкомстат России. М., 2000. стр. 294.

СТАТИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ВЪЕЗДНОГО ТУРИЗМА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Назакят Мамедова

*Главный экономист Отдела применения статистических инноваций Центра Научных
Исследований и Статистических Инноваций*

Государственного Комитета по Статистике Азербайджанской Республики

AZ 1136, город Баку, проспект Иншаатчылар 81

e-почта: nazaketm@azstat.org

Açar sözlər: turizm növləri, gəlmə turizm, turizm statistikas, turizm fəaliyyəti, turizm müəssisələri, turizm sənayesi, səfərin məqsədləri, nəqliyyat növləri, yerləşdirmə vasitələri.

Ключевые слова: виды туризма, въездной туризм, статистика туризма, туристская деятельность, туристские предприятия, туристская индустрия, цели поездки, виды транспорта, средства размещения.

Keywords: types of tourism, inbound tourism, tourism statistics, tourism activities, tourism enterprises, tourism industry, purposes of the trip, types of transport, means of accommodation.

Nazakat Mammadova **Statistical aspects of international inbound tourism in Azerbaijan** **Summary**

The article provides a brief information on the types of tourism, the directions of tourist activity, the main indicators of international tourism. The main purpose of the article is to consider inbound tourism in Azerbaijan, which is one of the main types of tourism. The article analyzes the main statistical indicators of inbound tourism, such as the activities of tourist enterprises, the distribution of foreign citizens, who visited Azerbaijan, by countries of the world, the distribution of tourists by purpose of the trip and the types of transport used, means of accommodating tourists. The article also talks about the development of the tourism sector, the impact of tourism on many industries that bring economic benefits to the country, the development of local enterprises and the prerequisites for sustainable tourism development.

Литература

1. В.С.Новиков. Организация туристской деятельности. Издательский центр «Академия». Москва-2013.
2. Г.А.Яковлев. Экономика и статистика туризма. Учебное пособие. 2-е издание. Москва-2004.
3. «Государственная программа развития туризма в Азербайджанской Республике в 2010-2014 годах» от 6 апреля 2010 года. <https://azertag.az>
4. Статистика туризма. Под редакцией доктора географических наук, кандидата экономических наук, профессора А.Ю.Александровой. Москва-2014.
5. Социальная статистика. Под редакцией члена-корреспондента Российской Академии наук И.И.Елисеевой. 3-е издание. «Финансы и статистика». Москва-2003.
6. <https://www.stat.gov.az/source/tourism>
7. <https://news.day.az/economy/966408.html>
8. <http://www.polevskoy-turcentr.ru/studentam/3/chitaem.html>

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK, İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ QIDA TƏHLÜKƏSİZLİYİ ZƏNCİRİ

Xaqani Məcidov

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

Sənaye və tikinti statistikasına şöbəsinin məsləhətçisi

AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: xaqanim@azstat.org

Açar sözlər: təhlükəsizlik, milli təhlükəsizlik, milli maraqlar, iqtisadi təhlükəsizlik, qida təhlükəsizliyi, konsensus, QHT, KİV, Strateji Yol Xəritəsi.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, национальные интересы, экономическая безопасность, безопасность пищевых продуктов, консенсус, НПО, СМИ, Стратегическая Дорожная Карта.

Keywords: security, national security, national interests, economic security, food security, consensus, NGO, mass media, Strategic Road Map

Khagani Majidov

National security, economic security and food security chains

Summary

The article deals with the importance of food security in economic security as well as national security. There was described the relationship between food security and the components of the national security, and recent important measures, which have been taken to ensure food security in the country. At the end of the article there were given some statistical tables containing the level of food security in our country and positive changes were made as a result of the measures taken.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin internet saytı: www.stat.gov.az.
2. Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası. Bakı-2007.
3. Milli təhlükəsizlik haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı-2004.
4. Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin internet saytı: www.afsa.gov.az
5. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Respublika Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi.

SOSIAL HESABLAR MATRİSİNİN QURULMASI VƏ TƏTBİQLƏRİ

Yadulla Həsənlı

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin nəzdində
İqtisadi Araşdırmalar Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru, i.e.d., prof.
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: yadulla59@mail.ru*

Günay Rəhimli

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin nəzdində
İqtisadi Araşdırmalar Elmi-Tədqiqat İnstitutunun doktorantı
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: g_rehimli@mail.ru*

Açar sözlər: Sosial Hesablar Matrisi, SHM-in balanslaşdırılması, ümumi tarazlıq modelləri, multiplikator modeli, dövriyyə axını modeli.

Ключевые слова: Матрица Социальных Счетов, балансировка МСС, модели общего равновесия, мультипликаторная модель, модель циркуляционного потока.

Keywords: Social Accounting Matrix, balancing of SAM, general equilibrium models, multiplier model, circulation flow model.

Yadulla Hasanli, Gunay Rahimli

Construction and application of Social Accounting Matrix

Summary

The article examines the main features of the Social Accounting Matrix, the methodology of its construction, and the problems encountered during the construction of the matrix, which fully reflect all the processes that take place in the country's economy and are one of the key sources for General Equilibrium Models. To this end, the general structure and elements of the SAM, balancing methods and its application were reviewed, in particular the information about SAM multiplier model was provided.

Ədəbiyyat

1. G. Pyatt, J.I. Round. Social accounting matrices: a basis for planning. The World Bank, Washington D.C , 1985, 276 p.
2. G. Pyatt . 'A SAM Approach to Modelling', Journal of Policy Modelling, 1988. 10(3): 327-352.
3. Y.H.Həsənlı. Azərbaycan iqtisadiyyatının sahələrarası əlaqələrinin modelləşdirilməsi. Bakı-2012. "Elm". səh. 205.
4. B.Gök, M.Karadağ. Türkiyə ekonomisi için 2002 yılı Sosyal Hesaplar Matrisi. Ege akademik bakiş. 2013, № 3, səh. 325-335.
5. C.Breisinger, M.Thomas, J.Thurlow. Social accounting matrices and multiplier analysis. Food Security in Practice technical guide. Washington D.C. International Food Policy Research Institute. 2015.
6. Erginbay Uğurlu. Sosyal Hesaplar Matrisi üzərinə bir araştıрма. MPRAPaper No. 60344, posted 7. January 2015.
7. Robinson, S., A. Cattaneo, and M. El-Said. Updating and estimating a social accounting matrix using cross entropy methods. Economic Systems Research. 2001, 13 (1): 47–64 s.

8. I.Fofana, A.Lemelin, J.Cockburn. Balancing A Social Accounting Matrix: Theory and application. CIRPEE, Universite Laval. 2005
9. Pyatt, G. and J. I Round (1979) 'Accounting and Fixed Price Multipliers in a SAM Framework', *Economic Journal*, 89: 850-873.
10. Construction of Social Accounting Matrixes (SAM) of Azerbaijan, Kazakhstan and Kyrgyzstan and multiplicative models Malik Mehdiyev, Suat Lemi Sisik, ECO2014, 2nd International Conference on Energy, Regional Integration and Socio-Economic Development Baku, Azerbaijan October 1-3, 2014.
11. H.Erten. Türkiye için Sektörel Sosyal Hesaplar Matrisi Üretim Yöntemi ve İstihdam üzerine bir hesaplanabilir Genel Denge Modeli Uygulaması. DPT-Uzmanlık Tezleri, Yıllık programlar ve konjonktür genel müdürlüğü. Ankara 2000.
12. Руководство по составлению таблиц затрат-выпуска и их анализу, ООН, Нью-Йорк, 2000, Серия F, N 74, стр. 204.
13. G.Pyatt and E.Thorbecke. Planning Techniques for a Better Future. ILO, Geneva, 1976
14. Vilayat Valiyev, Malik Mehdiyev, Arzu Suleymanov, Elnur Alakbarov, Rauf Musayev. Principal Features of Building Social Accounts Matrix and Improving Statistical Database for Eco-countries. *Chinese Business Review*, October 2014, Vol. 13, No. 10, 611-623 s.
15. A.A.Elbushra, I.El-Dukheri, A.A.Salih, R.M.Elzaki. Sam-Based Accounting Modeling and Analysis Sudan 2000. *EcoMod* 2010, 18 p.
16. R.P. Byron, The Estimation of Large Social Account Matrices.1978. *Journal of the Royal Statistical Society, Series A*, 141(3), 359-367 p.
17. Steven J.Keuning And Willem A. De Ruijter. Guidelines to the Construction of a Social Accounting Matrix. Institute of Social Studies and TEBODIN Consulting Engineers, The Hague.
18. G. Pyatt 'Some Early Multiplier Models of the Relationship Between Income Distribution and Production Structure', *Economic Systems Research*, 13(2): 139-164.
19. G.Pyatt and J.I.Round (1977) 'Social Accounting Matrices for Development Planning', *Review of Income and Wealth, Series 23*, No.4; 339-364.
20. Pyatt, G. and J.I.Round, with J.Denes (1984) 'Improving the Macroeconomic Database: A SAM for Malaysia, 1970', World Bank Staff Working Paper No 646, The World Bank, Washington D. C.
21. Stone, J.R.N. 'The Disaggregation of the Household Sector in the National Accounts', G.Pyatt and J. I. Round (eds), *Social Accounting Matrices: A Basis for Planning*. The World Bank, Washington D.C.; 145-185, 1985.
22. Telli, Ç., "Sosyal Hesaplar Matrisi Üretim Yöntemi ve Türkiye Uygulaması". Planlama Uzmanlığı Tezi, DPT, Ankara, 2004.

İDXAL VƏ İXRACIN STATİSTİK MODELƏŞDİRİLMƏSİ

Zərifə Nağıyeva

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Elmi araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: zarifan@azstat.org*

Füzuli Saleh oğlu

*Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidmətinin əməkdaşı
e-poçt: f.movlamov@gmail.com*

Açar sözlər: əsas makroiqtisadi göstəricilər, idxal və ixrac, riyazi-statistik təhlil, statistik modelləşdirmə, reqressiya modeli.

Ключевые слова: основные макроэкономические показатели, импорт и экспорт, математическо-статистический анализ, статистическое моделирование, регрессионная модель.

Keywords: main macroeconomic indicators, import and export, mathematical-statistical analysis, statistical modeling, regression model.

Zarifa Naghiyeva, Fuzuli Saleh oglu Statistical modeling of import and export Summary

The article examines the methodology of statistical modeling of export and import. In accordance with the recommendations of the International Monetary Fund (IMF) GDP, exchange rate and the consumer price index have been included in the import and export model. A mathematical and statistical analysis of the macroeconomic indicators included in the model was carried out. Statistical analysis shows that there is a high correlation between export, GDP, import and exchange rate. Based on these indicators, models of export and import were created. Since the export model has the multicollinearity between GDP and import, the import indicator has been removed from the model. In the import model, the export indicator was removed from the model due to the multicollinearity between GDP and export. The use of the developed statistical models for export and import forecasts is justified.

Ədəbiyyat

1. Bulletin of the International Statistical Institute. Session 51. Tome LVII. Istanbul 1997.
2. Статистическое моделирование и прогнозирование. Учеб. С78 пособие/ Г.М.Гамбаров, Н.М. Журавель, Ю.Г.Королев и др.; Под ред. А.Г.Гранберга.-М.: Финансы и статистика, 1990. стр. 383.
3. Белорусская экономика: анализ, прогноз, регулирование. Экономический бюллетень Научно-исследовательского экономического института Министерства экономики Беларусь. № 1 (79) январь 2004.
4. <https://www.stat.gov.az/source/trade/>
5. https://www.stat.gov.az/source/system_nat_accounts/
6. https://www.azstat.org/Calcul_IQI/
7. В.Н.Сулицкий. Методы статистического анализа в управлении: Учеб. Пособие. М. Дело, 2002. стр. 520.
8. www.spss.org. SPSS for beginners.

PUL VƏ KAPİTAL ANLAYIŞLARINA ALTERNATİV YANAŞMA: PULA POTENSİAL KAPİTAL YANAŞMASI VƏ MALİYYƏ RESURSLARININ ƏDALƏTLİ BÖLGÜSÜ

Samir Ağayev

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

“Maliyyə və maliyyə institutları” kafedrasının dissertantı

AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6

e-poçt: samir.agmaev@gmail.com

Açar sözlər: kapital, investisiya, faiz, mənfəət, kəsirli bankçılıq sistemi, pula potensial kapital yanaşması, pula həqiqi kapital yanaşması, pulun zaman dəyəri.

Ключевые слова: капитал, инвестиция, проценты, прибыль, дефицитная банковская система, потенциальный подход к деньгам на капитал, подход к капиталу на реальные деньги, временная стоимость денег.

Keywords: capital, investment, percent, profit, fractional-banking system, potential capital approach to money, real capital approach to money, time value of money.

Samir Aghayev

An alternative approach to money and capital concepts: the potential capital approach to money and the fair allocation of financial resources

Summary

In the article, the meaning of value, wealth, money, profit, capital and investment has been further clarified, and a new approach has been introduced. During the research, comparative analysis of both economic categories and theories and the current situation have been carried out and new approaches have been emerged. The analysis which presented in the article will base for emergence of new theoretical approaches with clarifying the functions of mentioned economic categories. Comparison, observation and analysis methods have been used in order to achieve the goals set out in the article. The essence and reasons of the problems mentioned in the article have been investigated and some suggestions about their essence have been presented.

Ədəbiyyat

1. M.X.Meybullayev. İslam iqtisadiyyatı. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti. Bakı-2001.
2. İktisat. Prof.Dr.Zeynel Dinler. V baskı. Bursa-2012.
3. Para, faiz və İslam. İslam İlimlər Araştırma Vakfı. İstanbul-1992.
4. Qreqori Menkyu. Ekonomiksin əsasları. 2-ci nəşr. Bakı-2009.
5. Z.Məmmədov. Pul, kredit, banklar. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti. III nəşr, Bakı-2008.
6. Abdullah M.Küçükkalay. İktisadi Düşüncü Tarihi. 2. Baskı. Beta. İstanbul-2010.
7. İslam İktisadına Giriş. Ahmet Tabakoğlu. 2. Baskı. Dergah. İstanbul-2008.
8. M.X.Meybullayev. İqtisadi təlimlər tarixi. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti. II nəşr, Bakı-2005.
9. Siyasi İqtisad (1-ci hissə), Müəll.kollek. Bakı-1979.
10. N.Gregory Mankiw. Macroeconomics, 2013.
11. “Adil ekonomik düzen” programı. Prof.Necmeddin Erbakan. TBMM kütüphanesi (<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2631/199601001.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)
12. Abdülaziz Bayındır. Ticaret ve Faiz. Süleymaniye Vakfı. İstanbul-2007.
13. Sami Uslu. İslamda faiz yasağı və çağdaş finans. Zafer yayınları. 2005.
14. Para, faiz və İslam. İslam İlimlər Araştırma Vakfı, İstanbul-1992
15. Yuval Noah Harari. Tərc. Samir Bulut. Bəşəriyyətin qısa tarixi. Bakı-2017.

Dizayner: Xatirə Qasımova

Korrektor: Arzu Salmanova

Çapa imzalanmışdır: 14.11.2018